

I. Lektorori Konferencia

*Szakmai továbbképzés a fordítási vizsgadolgozatok értékelésében
rész vevő lektorok számára*

Monoszló, 2005. június 17–19.

Zsembery Eszter

2005 nyarán háromnapos bentlakásos szakmai továbbképzést szervezett az ELTE Fordító- és Tolmácsképző Központja és a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Fordító és Tolmács Szakmai Tagozata az országos szakfordító- és tolmácsvizsga dolgozatainak értékelésében rendszeresen részt vevő tanárok és lektorok számára. A továbbképzés idillikus környezetben zajlott a Balatontól 6-km-re északra fekvő hegyektől körülvevett festői völgyben, a jelenleg 600 lelket számláló Monoszlón. A továbbképzés elsődleges célja az országos szakfordítói vizsga dolgozatainak javításában és értékelésében alkalmazott elvek és módszerek összehangolása volt.

A szakmai továbbképzés helyszínéeként a monoszlói Erdei Iskola és Információs Központ szolgált, ahol Elter István, a BKIK Fordító és Tolmács Szakmai Tagozata részéről, majd Klauzy Kinga, az ELTE Fordító- és Tolmácsképző Központja nevében rövid megnyitóval köszöntötte a megjelenteket. A program vacsora utáni kerekasztal-beszélgetéssel kezdődött, melyben a résztvevők bemutatkoztak és megosztották a fordítási dolgozatok javítása és értékelése során szerzett tapasztalataikat: Csizmazia Erzsébet (német), Dróth Júlia (angol), Elter István (arab, spanyol), Fogarassyné Orczy Zsuzsa (német), Genáth Andrea (bolgár), Guelminó Szilvia (szerb), Horváth Péter Iván (spanyol, angol), Kárpáti György (orosz), Lebovics Viktória (orosz), Pál Ferenc (portugál), Sellei Iván (angol), Szöllősy Judy (angol), Varga Haszonits István (spanyol), Zsembery Eszter (angol). A vizsgák gyakori eredménytelenségének egyik okát sokan abban látták, hogy a jelentkezők nincsenek tisztában azzal, mire vállalkoznak a fordító- és tolmácsvizsgán, és előzetes fordítási és tolmácsolási tapasztalatok nélkül jelentkeznek a vizsgára. Bár az FTK honlapján mindenki számára hozzáférhetőek a vizsgakövetelmények, többen javasolták, hogy rövid vizsgaelőkészítő kurzusokat kellene tartani. Különösen a kis nyelvek esetében lenne ez hasznos, amelyekből egyáltalán nincs fordító- és tolmácsképzés. Az este záró programjaként Szöllősy Judy bemutatta Esterházy Péter *Harmonia Cælestis* című művének angol nyelvű fordítását.

A szakmai továbbképzés második napja Klauzy Kinga előadásával kezdődött *A fordítási hibák értékelése az életben, a képzésben és a vizsgán* címmel. Az előadás először a javítás és az értékelés között tett különbséget, majd elkülönítette a fordítások értékelésének különböző színtereit (a fordítóirodáknak, a szakfordítók oktatásában, az országos szakfordítói vizsgán), majd a hibák megnevezéséhez nyújtott segítséget különböző hibatipológiák felvázolásával. Ismertette, hogy az FTK milyen szempontokat alkalmaz az országos vizsgán és a diplomafordítások

értékelésében. Az előadást a résztvevők írásban is megkapták a továbbképzés előtt, azóta nyomtatásban is megjelent a *Fordítástudomány* 7. évfolyamának 1. számában (76-83).

A kávészünet után Szabari Krisztina *Értékelés az országos szakfordítói vizsgán* címmel tartott előadást, majd angol és német nyelvből készült fordítások közös javítása következett. Szabari Krisztina a vizsgák eredménytelenségének egyik okát abban látja, hogy a legtöbb vizsgázó kezdő fordítóként jelentkezik szakfordítói vizsgára, tehát az ún. „fordítói görbe” bejárásának elején. Az előadó szerint a képesítő vizsga szintjét a görbe felső íve előtti ponton, annak felső harmadában kellene meghatározni. A jelentkezővel szemben elvárás a fordítói kompetencia összetevőinek (képességek, tudás és készségek) célirányos, megfelelően súlyozott koordinálása. A képességek meglévő hajlamra, adottságokra épülnek: pl. elemzőképesség, döntésképeség, ítéliképesség, valamint kreativitás, ami a „szótalálási” képességben nyilvánul meg. Ami a tudást illeti, a fordításhoz szükséges forrásnyelvi és a célnyelvi tudás azért több, mert idegen kommunikációs igények kielégítésére is alkalmasnak kell lennie. A készségeket tekintve fontos a megbízás-elemzés, azaz a célcsoport ismerete, a forrásnyelvi szövegelemzés, a célnyelvi szövegalkotás, a stratégiatervezés, az időbeosztás, és a felkészülés, azaz a tematikus elemzés készségének megléte. Sajnos a legtöbb vizsgára jelentkező nem rendelkezik ezekkel a készségekkel.

Az előadás érintette a vizsgaszöveg megválasztásának kérdését is: általános szöveg választása esetén nagyközönségnek szánt folyóirat, szakirányú szöveg esetén szakmai közönségnek szánt szakfolyóirat, szakkönyvben megjelent, szakemberek által, szakembereknek szánt, esetlegesen igényesebb ismeretterjesztő szöveg legyen a szövegválasztás alapja, mely autentikus, tehát nem fordított szöveg. További kritérium, hogy a kiválasztásra kerülő mű ne tartalmazzon olyan információt, amellyel a vizsgázó nem rendelkezhet, és legyen reális, azaz például a magyar forrásnyelvi szövegnek legyen magyar vonatkozása.

A nagy hibák és kis hibák elkülönítésében Szabari Krisztina az alábbi szempontokat alkalmazza: nagy hiba az, amely erősen rontja a szöveg használhatóságát, rossz fényt vet a szöveg alkotójára. Nagy hibának tekinti továbbá, ha a fordítás csak a forrásnyelvi szöveggel összevetve javítható, ha értelmetlen mondatokat, logikátlanosságokat tartalmaz, ha több változatot ad meg a fordító, ha munkája alapvető terminológiai hibákat tartalmaz. Kis hibának tekinthetők a kisebb, nem értelemzavaró megformálási hibák, a kisebb központoszási hibák, és ha a szöveg könnyen lektorálható a forrásnyelvi szöveg ismerete nélkül. Végül az előadó az ATA (American Translators Association/ [Amerikai Fordítók Szövetsége]) fordítói minősítő vizsga javítási és értékelési szempontjait mutatatta be, ahol külön skálán értékelik a szövegértést, a fordítási technikák alkalmazását és a célnyelvi íráskészséget.

A nap második felében Dróth Júlia mutatta be a Szent István Egyetemen működő szakfordítás oktatásában használt hibatipológiát és értékelési szempontok rendszerét a programban részt vevő hallgatók által készített és javított dolgozatokon keresztül. Az általa bemutatott értékelési útmutatóban négy szempont szerint értékelnek a javítók: A szöveg információtartalma (0-10 pont),

A szöveg stílusa és a terminológia használata (0-10 pont), A szöveg érthetősége (0-5) pont, Felszíni elemek (0-5 pont), és mindez korrigálható a szöveg nehézségi foka alapján.

Dróth Júlia előadása nyomán érdekes vita bontakozott ki. Sellei Iván hozzászólásában a gyakorló fordító szempontjából bírálta a túlságosan részletező értékelési szempontokat, és amellet érvelt, hogy a lektor, aki tapasztalt fordító, végül úgyis az összbenyomás alapján dönt, tehát ún. globális értékelést végez. Klaudy Kinga fontosnak tartotta, hogy a lektorok szakszerűen és részletekbe menően tudják indokolni döntésüket, hiszen az elégtelen fordítások készítőinek szükség esetén meg kell magyarázni, hogy miért nem kaphatnak fordítói képesítést.

A szakmai továbbképzés Varga-Haszonits István, a Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesületének (MFTE) elnöke *A szakfordításról és tolmácsolásról szóló törvényjavaslat vitájának újabb fejleményei* című előadásával ért véget, melyben az előadó az Igazságügyi Minisztérium szakfordításról és tolmácsolásról szóló törvényjavaslatával kapcsolatban kifejtette az MFTE álláspontját. A délutáni ülés után a társaság ellátogatott a falu határában található 337 méter magas Hegyestűhöz, a Balaton-felvidék egyik legérdekesebb geológiai látványosságához, este pedig a monoszlói borospincék látogatása zárta a programot.